

Assessorament psicopedagògic – 1.1.

REFLEXIONS SOBRE UNA EXPERIÈNCIA PER A LA MILLORA DE LA PRÀCTICA ASSESSORA A L'EAP DE SANT MARTÍ

Francesc Mena-Berbegall

Rosa Solé Gómez

EAP B-21 SE de Sant Martí

Grup de treball EAP Sant Martí

RESUM

Aquest article és una descripció i anàlisi dels tres anys de treball intern a l'equip d'assessorament psicopedagògic (EAP) de Sant Martí (Barcelona), amb l'assessorament de José Ramon Lago i Javier Onrubia. Expliquem el procés que vam realitzar com a grup de treball i com a professionals per incorporar en la pràctica d'intervenció de l'EAP un model d'assessorament orientat a millorar les pràctiques educatives i fer-les més inclusives. Mostrem alguns canvis que vam anar introduint en el model d'intervenció, fent èmfasi en els processos i no tant en els resultats. A manera de síntesi, al final destaquem les dificultats per a la implementació de la proposta de la millora que ens trobem sovint en els centres i els elements facilitadors que poden ajudar a l'èxit en aquest procés.

Paraules Claus: Assessorament psicopedagògic, col·laboració, serveis educatius

ABSTRACT

This article is a description and analysis of the three years of internal work in the EAP of Sant Martí, with the advice of José Ramon Lago and Javier Onrubia. We explained the process that we were carrying out as a working group and as professionals to incorporate into the EAP intervention practice a model of consultation oriented to the improve of inclusive educational practices. We show some changes that we were introducing in the intervention model, with an emphasis on the processes rather than results. As a final synthesis, we highlight the difficulties in implementing the improvement proposal that we often find in the centers and the facilitating elements that can help the success of this process.

Keywords: psychopedagogical advice, cooperation, educational services

INTRODUCCIÓ

En aquest article volem explicar el procés d'assessorament intern que hem seguit els membres de l'EAP de Sant Martí sobre el model d'assessorament per a la millora de la pràctica educativa, acompanyats pels assessors J. R. Lago i J. Onrubia. Aquest grup de treball, que ha funcionat durant tres cursos, en els dos primers estava constituït per uns deu professionals de l'EAP de Sant Martí. Cada membre de l'EAP acordava una proposta de millora a realitzar en un dels centres on feia el seu assessorament i es treballava a partir d'aquestes propostes. El tercer any vam ampliar el grup a tots els membres de l'equip, per treballar alguns elements de l'assessorament que vàrem valorar que seria interessant donar a conèixer a tot l'equip, com ara "els recursos discursius per provocar el canvi".

Avancem que els professionals que vam participar vam gaudir força del tot el procés d'assessorament independentment del major o menor grau de desenvolupament aconseguit per les nostres propostes en els centres. El fet de poder identificar els factors que incidien en el procés d'assessorament ens ha ajudat a fer propostes d'assessorament més reeixides en

intervencions posteriors i ens ha dut a repensar el nostre paper com a EAP. Hem pogut constatar com, una metodologia que combina un grup de seguiment de treball intern d'EAP amb l'assessorament a un altre grup de professors dins del centre, obre moltes possibilitats per consolidar petits canvis a les escoles i al mateix temps afavoreix la creació d'estructures, tant al centre com a l'equip, que faciliten que l'assessor pugui incorporar de manera òptima els processos de millora.

L'EAP DE SANT MARTÍ I L'ASSESSORAMENT PER A LA MILLORA DE LES PRÀCTIQUES EDUCATIVES

L'EAP de Sant Martí es un equip prou gran (vora 20 professionals). Com equip tenim reservades unes franges horàries per dedicar-les al treball intern; això ens ha permès, a tall d'exemple, organitzar regularment el seminari de necessitats educatives especials per als professionals que fan suport a la inclusió en el nostre districte, participar en guies de desenvolupament infantil i en d'altres publicacions... Un tret important de l'equip és que els darrers anys s'han jubilat la meitat de professionals amb una llarga trajectòria a l'equip, això ha comportat la renovació de part de l'equip amb la incorporació de professionals més joves i amb bona predisposició per aprendre.

Teníem coneixement del treball de Lago i Onrubia (2008) per a la millora de les pràctiques educatives perquè ens l'havien presentat en una jornada d'EAP, i també coneixíem la publicació "*Assessorament per la millora de les pràctiques educatives*" del grup de treball que havien fet a Direcció General amb la Teresa Huguet. Arran de compartir amb ells les pràctiques d'estudiants universitaris al nostre EAP, va sorgir la possibilitat de fer un treball conjunt per implementar el *model d'assessorament per la millora de les pràctiques educatives*. Ens va semblar una oportunitat per poder desenvolupar millor les funcions que tenen els EAP, que en ocasions queden reduïdes a una tasca d'avaluació de necessitats educatives individuals i acabem fent de "validadors" de recursos, fet que contribueix poc a ajudar a crear aules i centres inclusius. Convençuts de la necessitat de retrobar aquesta funció assessora vam acordar iniciar un procés de treball conjunt.

METODOLOGIA DE L'ASSESSORAMENT: A L'EAP I ALS CENTRES

En la primera sessió es va concretar amb els assessors el procés de tot el curs, de la manera següent:

- Per iniciar processos d'assessorament seguint el model proposat calia identificar les propostes de millora conjuntament entre els professionals de l'EAP i els centres. Això implicava que el centre senti que li cal aquesta millora i que, conjuntament amb l'EAP, identifiqui quin és l'aspecte de la pràctica educativa que vol millorar.
- Vam acordar un calendari amb cinc sessions de treball amb els assessors, i 5 sessions de treball intern previ d'EAP. El primer any cada sessió corresponia a una fase del model d'assessorament (Lago, Onrubia, 2008), perquè es pretenia avançar paral·lelament en el model d'assessorament als centres i en el nostre propi com a EAP. Al segon any es va introduir com a modificació que respectaríem la fase on es trobava cada professional en el seu centre, independentment de la sessió.
- Es van establir subgrups de treball intern (de 3 o 4 assessors) en funció dels aspectes de pràctica educativa que volíem millorar.

- En la sessió prèvia a la dels assessors, la tasca interna de l'EAP era analitzar quins aspectes o intervencions havien facilitat o dificultat l'avenç de la proposta, en cada assessorament i en el grup, i identificar estratègies o actuacions que poguessin millorar la nostra actuació, en cada assessorament i en el conjunt d'assessoraments.

DIFICULTATS EN EL DESENVOLUPAMENT DE L'ASSESSORAMENT

Al llarg del procés es vàrem anar trobant amb diferents dificultats que van ser un incentiu per millorar i avançar:

- **Primera dificultat:** *Mantenir el acord de treball.* Tot i que la proposta de millora estava pactada entre l'EAP i el centre, en alguns casos vam descobrir que el centre malgrat explicitar l'acord no havia fet prou seva la proposta. No veien la necessitat de dedicar-hi el temps acordat i menys quan les urgències pròpies del curs comencen a aparèixer (avaluacions de final de trimestre, dictàmens...). Potser també, en concretar la proposta, la intervenció dels assessors no havia estat prou clara i explícita.
- **Segona dificultat:** *Els models de "funcionament implícit".* Durant el procés d'assessorament es manifesten funcionaments implícits dels centres (com ara la manera com els membres dels equips directius, mestres de suport o d'altres intervenen o "conduïxen" -o no- els acords), dels quals no érem conscients abans de començar, i que no s'haurien manifestat si no fos pel nivell de concreció de les propostes. Sovint sol ser durant el treball a l'EAP que aquest funcionament es pot explicitar o les companyes ajuden a identificar-lo. El treball dins l'equip ajuda a prendre consciència d'aquests condicionants i el fet de compartir estratègies o intervencions exitoses amb la resta de professionals ajuda a replantejar l'actuació o buscar estratègies per minimitzar els efectes negatius.
- **Tercera dificultat:** *Els canvis de prioritats sobtats.* A l'escola hi ha moltes iniciatives i projectes que sense haver-se treballat en profunditat s'abandonen per altres que semblen més interessants i engrescadores. Alguns són encàrrecs de l'administració, demandes dels pares,.. Això afecta els projectes de millora que proposem, que necessiten temps per a la seva implementació en un primer moment, i després per a la generalització i consolidació. De vegades a l'escola i a l'assessor els pot semblar que s'hi dedica massa temps.
- **Quarta dificultat:** *A l'EAP es reproduïxen les dificultats de les escoles.* En el treball intern de l'EAP ens hem vist afectats també per aquestes urgències i calendari i malgrat preveure -ho, hem hagut d'ajornar o canviar dates de sessions de treball intern perquè hi havia alguna tasca urgent (i burocràtica...). Trobem certa dicotomia entre el model d'intervenció que tenim, guiat pel nostre pla de treball amb uns terminis per realitzar tasques concretes i molt basat en intervenir en casos puntuals, i el model d'assessorament per a la millora a centres, més general i amb la possibilitat de generar canvis en les pràctiques educatives que tot i ser de vegades molt concrets i senzills, resulten a la llarga molt eficaços.
- **Cinquena dificultat:** *Als grups de treball també apareix la diversitat.* Un inconvenient important que va aparèixer el primer curs, fou el fet que no tots els assessoraments podien respectar el "tempo" marcat des del grup de treball. Alguns assessoraments es quedaven "enganxats en una fase" sense possibilitat d'avançar, perquè allò que s'intentava treballar havia quedat "superat" pels interessos del centre educatiu. Això ho

vam solucionar el segon any, compatibilitzant la reflexió sobre la fase de treball del conjunt d'assessoraments dels membres del grup i la situació concreta de cada centre.

Al mateix temps ens vam anar adonat que per a que l'assessorament per la millora reeixís, calien una sèrie de condicions que faciliten el seu adequat desenvolupament.

FACTORS FACILITADORS DE L'ASSESSORAMENT PER A LA MILLORA DE LA PRÀCTICA EDUCATIVA

Alguns del factors que de manera més clara i explícita han resultat clau per ajudar realment a canviar pràctiques educatives han estat els següents.

Cal pactar clarament amb el centre, indicant en les primeres sessions el QUI , COM, QUAN i QUÈ es farà. Si un centre té estructures organitzatives funcionals, si hi ha una implicació del centre com institució, si hi ha una persona del centre que facilita i s'implica en la proposta de millora i que prepara les trobades amb l'assessor de l'EAP ...

Hem observat que, sobre tot els primers anys, quan encara no coneixem les possibilitats de canvi real de la institució, val més *centrar-se en objectius petits i assumibles* que en objectius molt ambiciosos i massa generals. Adoptar objectius molt generals, sovint provoca que en intentar treballar-los es vagin diversificant i ampliant d'una manera difícil d'assumir i que quan necessàriament s'hagin d'acotar ens quedem amb la sensació que deixem molts aspectes sense treballar.

Identificar i intervenir en la "zona de desenvolupament institucional", és la manera efectiva de poder incidir en un centre fent canvis institucionals. Aquest pensament estratègic pot ajudar a completar processos amb més efectivitat.

Ajudar a fer explícit allò implícit. El tipus de treball proposat, seguint el model d'assessorat orientat a la millora, demana concretar acords per portar a l'aula i això ajuda a fer explícites maneres de fer, de vegades poc funcionals, que normalment quedarien ocultes, i que així es poden analitzar i canviar.

Ens adonem de *la necessitat de concretar clarament las millores a implementar*, de proposar processos de millora amb activitats d'aula que faciliten la tasca de seguiment i avaluació. Hi ha poca cultura de generar documents senzills i concrets que recullin les pràctiques dels centres i que facilitarien aquesta tasca d'avaluació de les millores.

CANVIS EN L'ENFOCAMENT DE LA TASCA DE L'EAP I DELS PROFESSIONALS

Al llarg d'aquest dos cursos hem identificat la importància de 4 nivells de treball per millorar la tasca de l'EAP com equips i de cadascun dels professionals.

- ***El suport extern als processos de millora.*** La importància de crear aquesta estructura doble: estem assessorant a una institució d'una proposta de millora, el centre, des d'una altra institució, l'EAP, que està fent també un procés de millora. Això ens ha permès entendre algunes dificultats de l'escoles, veient-les al propi EAP o als grups de treball (p.e com actuar davant les urgències o donar continuïtat al treball).

- ***El treball en petits grups vinculat a una tasca general*** . Aquest doble espai té una gran utilitat. Fer una sessió sense assessors externs per ordenar i analitzar les tasques fetes i "monitoritzar" les intervencions a realitzar, en un segon moment, amb els

assessors externs és una molt bona estratègia per aprendre com equip i com a professionals.

- **La cohesió interna de l'EAP.** Treballar els continguts específics de millora de cada assessorament, tant en els equip de treball com en el gran grup, ha proporcionat un espai on compartir les situacions de les escoles i les angoixes i neguits propis de cada assessor en altres molts aspectes de la intervenció al centre. Això ha contribuït a millorar la cohesió del grup EAP i al mateix temps ens ha permès crear espais de reflexió conjunta que abans no teníem.

- **La pròpia pràctica assessora.** Aquest procés de treball ens ha mostrat com reflexionar sobre la pròpia pràctica, implica qüestionar-se la pròpia pràctica assessora, i facilita passar de l'anàlisi de les dificultats individuals a fer el salt a proposar processos de millora en els centres, o bé a iniciar processos molt concrets (mini projectes...) que serveixen per canviar l'enfoc i centrar-se més en aquesta funció més assessora.

Un procés de suport com el que hem desenvolupat, ajuda força gràcies a la monitorització i el treball a dues bandes, a aprendre dels errors i dels encerts de la pràctica dels companys i de nosaltres mateixos, i ens ha permès entendre que precisament aquesta és la clau de la millora de les pràctiques educatives en els centres.

Referències bibliogràfiques

- Lago, J. R., i Onrubia, J. (2008). *Assessorament psicopedagògic i millora de la pràctica educativa* Vic: Eumo.
- Lago, J.R., Onrubia J. i Huguet. (coords) (2012) *Assessorament per la millora de les pràctiques educatives*. Generalitat de Catalunya
- Departament d'Ensenyament: *Assessorament per la millora de les pràctiques educatives*. Pàgina web on hi ha el document elaborat pel grup de treball del departament d'Ensenyament i un vídeo de presentació:
<http://xtec.gencat.cat/web/.content/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/0086/d0305f5f-549d-4af2-9561-39bd0329bfe0/Assessorament-millora-practiques.pdf>
<http://xtec.gencat.cat/ca/serveis/sez/eap/>